

Føroyum og Íslandi til Aberdeen, og nakað fiskaði eg eisini, men tibetur var eg ongatið fyrri nøkrum óhappi.

— Söu tit nakra slupp bliva sprongda á Bankanum?

— Nei ikki beinleiðis söu, men hoyrdu skot. Meðan vit løgu avhalaðir har, kom ein bátur til okkara. Tað var Kristian í Arnafirði, sum fordi eitt skip, eg minnst ikki um tað var Streymoyinna ella Suðuroyanna, sum kom til okkara at fortelja, at undirvatnsbátur var har.

— Og tað bleiv kappað á stokki hjá okkum, snorini, og so bleiv segt sett. Vit settu kós — øvugta kós — ikki til Føroya. Kristian segði, at vit vóru avpeilaðir. Tibetur hann tjúkn-aði í toku, og hetta skipið, Victory, sigldi so óalmindiliga væl, at tað fleyg eftir sjónum. So vit sluppu væl burtur úr tí. Vit komu ikki at siggja nakað sum helst til niðursøkingina.

Eftir at hava verið við Victory var Jóannes við Galwaig í 1918, aríð eftir Th. Charlton, so við Ørvi í 1920 og eftir tað fór hann við skipum hjá Thomsen — Connisboro Castle og Isabellu — í fleiri ár.

— Ja, soleiðis sløddist man millum skipini í 40 ár, til eg legðist uppi í 1958 eftir at hava verið í fyra sumrar við tveimum íslenskum trolarum — Godanes og Gerpi.

Nógv kann henda í skilaloysi

— Tibetur havi eg ongatið verið við at mist fólk ella okkurt so-vorið. Nógv av minum livi havi eg siglt sum besti-maður. Man kann gera

sær lívið keðiligt og fáa sær skaða burtur úr tí. Eg minnst serliga túr'n, vit løgu á Suðurlandinum. Eg átti vakt. Hann var komin við landsynningi og illveðri og vit skuldu inn á Reykjavík. Vit løgu og repaðu annað rep niður hjá okkum. Tá kom Ingrid siglandi við ongum repi í seglunum og stórum klyv-ara inneftir. Rokið stóð frá henni. Tað var ikki meira enn vit söu hana í storm-inum.

— Tá hevði eg fyrri munni: — Hetta eru ójavn-ir menn sum eru á hesum skipinum og á hesum skip-inum. Vit repa seglini og teir sigla við fullum segl-um. Men úrslitið var tað, at vit mistu ikki eina fjøl, meðan teir knustu alt skipið. Ja, teir mistu mesanmastrina og alt. Skipið skeystst og kolið lá uppi í koyggjunum. Soleiðis kann man gera í skilaloysi.

— Ein sum var við skip-inum — Petur Julius við Gjógv — segði fyrri mær, at ein knivur, sum stóð í fiskakassanum, ein av-hovdingarknivur, var komin fram í lugarið og stóð yvir høvðinum á honum í remmini. So merkiligt kann tað vera. Hann kundi verið farin gjøgnum høvðið á honum, har hann lá frammi í skarpinum á Ingrid.

Fyrst vrakari síðan sakkonur

Men áðrenn Jóannes legðist uppi hevði hann nokur ár framman-undan arbeitt sum vrakari í Grønlandi, í Føroyinga-havnini. Seinri var Jóannes eisini vrakari hjá Føroyingum, sum róðu út í Borgshavn. Tað var í seinri helvt av 60-urum.

Men árin undan røkti Jóannes eina aðra upp-gávu í Grønlandi. Í Holsteinsborg og í Arsurk var hann royndarleiarar — konsulentur — fyrri Kongaliga Grønlenska Handilin, KGH, og lærði grønlendingar at viðgera fisk, vaska og salta, og ferðaðist í hesum ørindum til útplássini.

Jóannes sigur, at hetta var ein góð og spennandi tíð og at hon gav eisini væl av sær. Í Holsteins-borg fekk hann ikki tað, honum var lovað, men í Arsurk, sum liggur millum Julianehab og Frederiks-hab og er eitt utpláss hjá tí seinra býnum, fekk hann goða samsýning. Hann fekk løn sum sakkonur, iskoyti sum formaður, fritt hús og brenni.

Í Arsurk hevði Jóannes konuna, Súsönnu, við sær. Tey sigla bæði, at hetta var ein góð tíð og at teimum dámdu væl. Fólkini á plássinum vóru góð við tey og tey finga alt borið upp í hendurnar — kol, vatn og mat um tað skuldi vera.

Jóannes sigur, at fiski-menninir vóru eisini góðir við hann, men tað var eitt sindur torført tað fyrsta hann kom yvir. Grønlend-arar vóru ta farnir at rógva út í stórri bátum — tveir-triggir á hvørjum, men saltarið á plássinum var nýtt. Jóannes greiðir frá:

— Eg visti ikki, hvussu eg skuldi bera meg at. Eg sá beinanvegin, at tað gekk ikki við tí arbeiðn-um, teir høvdu. Har sá ikki gott út í saltarinum. Alt mátti ruddast og vaskast. Hetta var tað fyrsta og gjørdi — og kálk-aði tað. Eg hevði friar hendur frá KGH.

Ikki vóru teir blíðir

So kom tað til ta tíðina, at grønlendingarnir vóru farnir at fiska og Jóannes skuldi koma við atfinningum.

— Eg sigi teimum, at hetta bar ikki til. Teir vóru ov skittfjølir! Og at vit máttu fáa meira vatn í saltarið. Tað kann eg siga, teir vóru ikki blíðir, nei, nei.

— Teir segdu, at soleiðis var tað, soleiðis komu menn úr Danmark at visa, hvussu teir skuldu gera — danskarar, sum ikki høvdu sær fisk.

— Men tá slerdi eg nevan í borið og segði, at hetta var ein føroyingur og hevði royndir frá fiskar-ri bæði á landi og sjøvi í 40 ár. Eg segði, at um teir vildu lýða mini rað, vildu teir koma væl burtur úr tí.

— Og teir tóku við hesum her til at gera, hvussu eg segði, at teir skuldu reinsa fiskin o.s.fr. Tað vóru teir glaðir fyrri seinri. Eg royndi at fortelja teimum, at komu teir við ringum kvaliteti, finga teir ringan pris eisini.

— Vatnið finga vit eisini bött um, soleiðis at tað kundi renna niður í kørin og tá gekk betur. Útroðrarmenninir flaktu sjálvir fiskin. Men teir saltadu hann ikki. Tað gjørdi fólk álandi. Sum frá leið bleiv kvaliteturin nógv betri.

Krøvdu ikki á heim-túrinum

Í aðrar mátar gjørdi Jóannes eisini sett til, at góðskan bleiv betri og tíðin hjá útroðrarmonnunum betur brúkt.

— Ein dagin biði eg ein av fiskimonnunum — hann var vinmaður min — um at lova mær við. Teir royndu við botngørnum tá og langt var at «stima», so teir fóru tíðliga um náttina, kl. tvey-trý. Eg biði hann hava fjalar við sær, hamara og seym, og alt hetta her, og sigi við hann, at vit skulu innrætta bátin og gera skottir, og so skuldu vit kryvja, meðan vit sigla inneftir. Teir krøvdu ikki fyrr enn á saltarinum og tá var fisk-urin oyðilagdur.

— Já, jú hetta skuldi hann gera og hann hevði alt við sær. Vit smiðaðu og finga skottað bátin av. Vit finga nógvan fisk og tað bleiv krúvt úr einum pavninum í annan, og bara eitt litið sindur var eftir, tá vit komu inn á saltarið, so lögdu vit bara stilt har og krøvdu restina, áðrenn vit koyrdu upp.

— Líka mikið, tá hetta

var gjørt, hugdu allir upp. Hetta var nakað nýtt, sum nú var komið, og teir fóru allir at gera tað sama, tí hetta var ein fyrimunur. Nú, tá teir komu at landið var bara at flekja, so hetta var eisini eitt kvetti hjá teimum.

— Upp á ein máta dugdu teir væl at fáast við fisk. Teir vóru góðir flekjarar, men tað var tað, at teir brúktu ov litið vatn og gjørdi ov litið við fiskin.

Skipaði fyrri skeiði

Jóannes greiðir eisini frá tí eina várinum hann kom yvir, tá eitt skeið skuldi haldast fyrri formonnunum á útplássinum og øllum fiskameistarunum í Grønlandi.

Teir skuldu læra at salta fisk og Jóannes var komin yvir hagar sum sakkonur at læra teir.

— Grønlendingarnir høvdu fiskin liggjandi í salti í sjei samdøgur, áðrenn teir pakkaðu hann, meðan vit føroyingar høvdu hann allarhægst liggjandi í trý samdøgur í salti. Eg saltaði, sum rætt var, og sum vit plagdu at salta — eg hevði erfaring-ari tí.

— Eg royndi at siga teimum, at tá fiskurin hevði ligið í salti í sjei dagar, var hvør einasti fiskur rotin. Tað máttu teir vera klárir yvir.

— Ja, nú fáa vit at siggja, sigi eg. So fóru teir at riva um. Tá hildu teir fyrri, at hetta høvdu teir ikki trúð, at hetta skuldi bera til. Eg brúkti ikki tað hálva saltið móti teimum. Teir hildu tað vera heilt ómøguligt at bjarga fisk-inum í so litlum salti, eg saltaði við. Men tað blivu teir snýttir av.

— Í Arsurk royndu vit so hetta við saltinini. Sum vit vistu, so var úrslitið gott.

— Tey trý árin í Arsurk vóru góð!

— Ja, tað hildu vit. Teir vóru ógvuliga harnir, at eg skuldi fara. Men eg var og vitjaði aftur, tá eg seinri var í Borgshavn. Tað var ein ógligur blískapur, ið har var. Tað var heilt yvirnatúrligt. Fyrsti maður, sum tók imóti mær var vinmaðurin. Ikki tí, tey vistu ikki av mær, tá eg kom.

— Teir høvdu annars roynt at fingið føroyingar, eftir eg fór, men tað var ikki eydnast teimum. Árin vóru góð í Arsurk, men eg kundi ikki vera har fyrri astma. Men teir vildu hava meg at vera og KGH bygd nýggj hús til min.

So gekk leiðin heim og Jóannes vrakaði í nokur ár, bæði í Kollafirði, Vest-manna og í Havn.

— Men tað kundi eisini vera troyttandi at vera vrakari. Tað kundi eisini miseydnast.

Ikki minst troyttandi kundi tað vera, tá hann vrakaði í Grønlandi. Jóannes sigur, at ofta vrakaðu teir upp í 12 timar um dagin. Í hesum víðfangi visir Jóannes eisini á ta stóru broytingina, sum hend er:

— Tá vit fóru yvir at vraka fisk, finga vit 45 kr. um dagin. Tá finga vit nógv meira enn vanlig ar-beiðsmannaløn var. Hetta arbeiðið var hildið vera fakmansarbeiði. Men hygg nú — í dag er hetta ikki ein tímaløn. Men henda lønin bleiv misunt okkum. Fiskararnir segdu, at vit fóru við øllum til vraking. Soleiðis er alt broytt.

Hoyrdu um sosia-lismu á Glyvrum

— Tú hevur altíð havt áhuga fyrri samfelags-viðurskiftum!

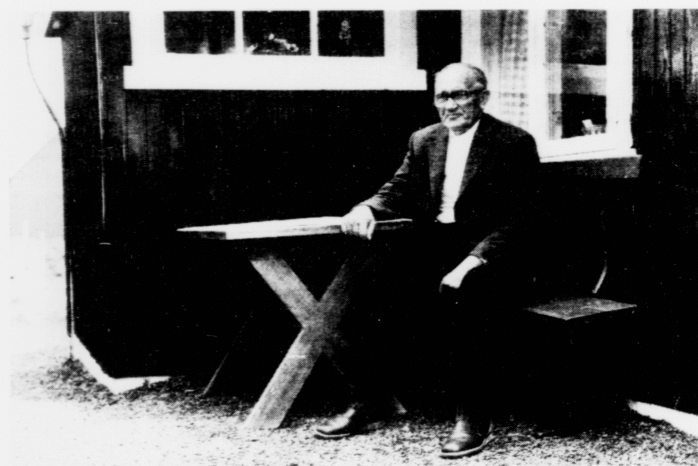
— Eg havi havt stóran áhuga fyrri javnaðarpoli-tikki. Javnaðarmaður havi eg verið alla mína tíð — kann eg siga — frá 1925 so eg man teljast millum teir elstu.

— Hvat gjørdi, at tú bleiv javnaðarmaður?

— Eg gekk á navigati-ónsskúla í 1925 á Glyvrum. Ofta samlaðust vit inni í einum handli har. Har fortaldu teir um ein mann, ein lærara, sum var úr Pór-keri, og sum hevði verið lærari á Glyvrum. Teir fortaldu um tann merkiliga politikkin hjá hesum nanninum, sum var Dan-björg. Hann segði, at alt skuldi takast frá øllum. Eingin skuldi hava nakað eftir.

— Eg stóð so har fyrri meg sjálvan. Eg var nakað smæðin. Men so segði eg grúuliga harðliga, at hatta var tann kolandi lygn! Tað kundi eingin fara at taka alt frá øllum. Tað var eingin politikkurur í tí.

— So datt burtur úr teimum aftur, ja, ja, men skuldi alt býttast út aftur, tá teir høvdu tikið alt, og javnast soleiðis út aftur. Tað var nakað annað at siga tað, sigi eg. Men hetta gjørdi so tað, at eg kom at teinkja meira yvir hetta her.

Jóannes á beinkinum norðan fyrri húsini